Берташ А.В.
магістр;
Буяло Т.Є.
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ГРУПОВА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ХІМІЇ ЯК ПРОВІДНА ФОРМА РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Зміни, що відбуваються у системі освіти, сприяють гуманізації навчального процесу, в центрі якого залишається школяр, його розвиток і виховання. Головною метою навчання хімії, як і більшості шкільних предметів, – є формування засобами навчального предмета ключових компетентностей учнів: уміння вчитися, соціальної, загальнокультурної, інформаційно-комунікативної, здоров'язбережувальної та громадянської.

До переліку умінь, що характеризують ці компетентності і формуються на уроках хімії, належать: володіння елементами логічної, методологічної, евристичної, загальнонавчальної діяльності. Сюди входять знання й уміння організації цілепокладання, планування, генерації ідей, аналізу, рефлексії, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності (уміння вчитися). Досвід засвоєння учнем наукової картини світу, що розширюється до культурологічного й загальнолюдського розуміння світу (загальнокультурна). Уміння самостійно шукати, аналізувати та відбирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати та передавати її за допомогою реальних об'єктів й інформаційних технологій (інформаційна). Знання необхідних мов, способів взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями, навички роботи у групі, відігравання різних соціальних ролей у колективі. Учень має вміти презентувати себе, написати лист, анкету, заяву, поставити запитання, вести дискусію й ін. (комунікативна) [7].

Окрім нових підходів також науковці постійно переглядають зміст програм і вносять зміни до змісту.

Посиленню діяльнісного компоненту навчання у зв'язку з перерахованими вище змінами до вимог результатів навчання, на нашу думку, сприятиме більш широке використання серед традиційних уроків – уроків з використанням групової роботи, а саме так званих робочих семінарів [5].

Групова навчальна діяльність не є новим явищем у шкільній педагогіці. У 20-ті роки в школах новоутвореного Радянського Союзу групову форму навчання школярів намагались зробити універсальною. Але ця практика мала негативні наслідки і, як наслідок, на довгий час ця форма роботи учнів була забута аж до 70-х років 20 століття. У цей період вона була згадана і трансформована відповідно до змін у освіті колективом естонських вчених на чолі з Х. Й. Лійметсом. І. М. Чередов розвинув теоретичне підґрунтя оптимального поєднання індивідуальної, групової та фронтальної роботи учнів і показав ефективний вплив цього поєднання на рівень навчальних досягнень учнів. В. К. Дяченко розробляв проблему парної роботи учнів, як групи мінімального складу.

Виховні можливості діяльності малих груп школярів перебували у полі зору М. Д. Виноградової та Б. І. Первіна. Завдяки їх дослідженням

збільшились межі застосування групової роботи – вона була поширена на позаурочну та виховну роботу з учнями. Теорії і практиці використання групової форми роботи у проведенні так званих робочих семінарів при навчанні школярів хімії присвячені роботи О.Г. Ярошенко, С. Кушнірук [5; 6]. Також групову навчальну діяльність розглядають при вивченні інших природничих предметів [1; 2; 3; 4].

Учень розпочинає вивчати хімію у 7 класі. До цього віку він вже має певний рівень сформованості усіх видів ключових компетентностей. Перед учителем хімії стоїть завдання розвивати їх. Вікова категорія учнів 12-13 років належить до підліткового віку, коли психологічний стан школярів, його ставлення до навчання та сприйняття всього нового стають особливо критичними. Завжди виникає питання, навіщо мені це вчити, різко сприймається критика з боку вчителів та батьків стосовно власних успіхів у школі. У цей період треба побудувати спілкування вчителя з учнями таким чином, щоб попереджати конфліктність і максимально надати можливість учню досягти найкращих результатів у вивченні як хімії, так і інших предметів. На нашу думку, саме робота у складі малої групи має найбільші можливості для подолання цих проблем. Розглянемо, як відбувається процес розвитку деяких ключових компетентностей в процесі групової роботи на уроці хімії.

У своїх роботах Ярошенко О.Г. обґрунтовує умови створення малих груп та теоретичні аспекти методики їх роботи на уроці у вигляді робочих семінарів. Робочий семінар, за Ярошенко О.Г., має трикомпонентну структуру: коригуючу частину, під час якої учні усно відповідають на запитання, повторюють теоретичний матеріал, необхідний для подальшого виконання завдань; навчаючу – письмове колективне виконання завдань і контролюючу – індивідуальний контроль роботи на уроці за рахунок виконання учнем аналогічного завдання [5].

За психологічними дослідженнями оптимальною є група із 3-5 осіб. При комплектуванні малих груп потрібно дотримуватися таких вимог, що забезпечують їх дієвість: психологічної сумісності членів групи; до складу групи повинні входити не менше половини учнів з високим і достатнім рівнем навчальних досягнень.

Наступним кроком підготовки до впровадження групової діяльності у навчальний процес є створення системи завдань для групового виконання, обсяг завдань має бути таким, що дозволяє за час, відведений на групову роботу, здійснити закріплення й перевірку необхідного мінімуму знань.

Одержавши завдання, кожна група приступає до його коментованого виконання. Якщо хтось із членів групи не знає відповіді чи сумнівається у її правильності, то відразу отримує пояснення. У процесі спільної роботи члени групи мають необмежені можливості споглядати хід виконання вправ кожним з членів з групи, цікавитися правильністю їх виконання. Така поведінка дозволяється і навіть схвалюється, адже чим більше буде навчальних контактів, тим кращий кінцевий результат. Щоб такого роду активність суб’єктів групового навчання була педагогічно доцільною, спілкування і одержання допомоги мають бути конструктивними й зводитись до з’ясування сутності вирішуваних завдань, виконуваних вправ, а не механічного списування.

Тобто ми бачимо, що ключові компетентності – уміння учитися та загальнокультурна – розвивається засобами будь-якого уроку, але, якщо на уроці переважає діяльність учнів з елементами взаємонавчання, як при груповій роботі, то розвиток відбувається швидше, оскільки відсутній бар'єр у спілкуванні «учитель-учень», і той, хто сумнівається у своїх знаннях не боїться помилитися. Паралельно учні вдосконалюють свої комунікативні та інформаційні компетентності, оскільки постійно спілкуються і використовують при виконанні завдань різноманітні джерела інформації. При цьому формування і розвиток предметної компетентності з хімії відходить на друге місце, але відбувається при будь-якому ставленні учнів до цього складного предмету.

Свідченням ефективності впровадження групової навчальної діяльності є результати навчання, виховання і розвитку учнів.

Список використаних джерел:

1. Буяло Т.Є. Лекційно-семінарська система навчання природничих наук / Т.Є. Буяло // Вересень : Науково-методичний, інформаційно-освітній журнал № 3 (33), 2005. – С. 109-112.

2. Буяло Т.Є. Уроки біології. 8 клас. / Т.Є. Буяло, Т.М. Васютіна – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 416 с.

3. Даць А.В. Методика організації та проведення семінарів на уроках біології у 8 класі / А.В. Даць, Т. Є. Буяло // Пошук молодих. Випуск 15. Збірник наукових матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції [«Технології компетентнісно-орієнтованого навчання природничо-математичних дисциплін»], (Херсон, 14-15 квітня 2016 р.) / Укладач В.Д. Шарко. – Херсон: ПП Вишемирський В.С. – 2016. – 172 с., с. 140-142.

4. Покась Л.А. Методика організації групової форми діяльності учнів основної школи на уроках географії: Автореферат дис.: 13.00.02 – теорія та методика навчання географії / Л.А. Покась; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (Київ): НПУ ім. М.П. Драгоманова (Київ), 2006. – 20 с.

5. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика / О.Г. Ярошенко. – К.: Партнер, 1997. – 208 с.

6. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів: навч. посібник / О.Г. Ярошенко, С.А. Кушнірук – К.: УДПУ, 1997. – 90 с.

7. Електронний ресурс: http://osvita.ua/school/method/2340/

Бордунова А.Ю., Дмитренко А.П.
студентки;
Науковий керівник: **Січко І.О.**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ З ПРИРОДОЮ

Однією з важливих проблем соціального розвитку сучасного суспільства є повага до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повну інтеграцію у соціумі усіх верств населення, в тому числі й осіб з обмеженими можливостями здоров'я.